

บทบรรณาธิการแนะนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และปัญหาไฟป่าหมอกควันในภาคเหนือในช่วงเวลานี้ทำให้ประชาชนทั้งประเทศได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง และอาจต้องหันกลับมาไตร่ตรองถึงทิศทางการพัฒนาและการบริหารบ้านเมืองกันอย่างหนักหน่วง ทางคณะทำงานเครือข่ายก็มีความคิดที่จะหารือกันถึงแนวทางการสื่อสาร และประสานงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่จำกัดการเดินทางและการรวมตัวกันของคนกลุ่มใหญ่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงในการติดเชื้อที่กำลังระบาดอยู่ในระดับโลกในขณะนี้ ทางกองบรรณาธิการจดหมายข่าวเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองขอแสดงความห่วงใยมายังพี่น้องเครือข่ายฯ และครอบครัว ขอให้มีความสุขพลาอนามัยที่แข็งแรงและรักษากำลังใจของนักสู้ให้คงอยู่อย่างเต็มเปี่ยมสำหรับความเคลื่อนไหวในภาคขับเคลื่อนเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพ.ร.บ.ป่าชุมชน และพ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติในช่วงนี้ยังคงรุดหน้าต่อไปโดยคำนึงถึงการจัดทำร่างกฎหมายลำดับรองของพ.ร.บ.ป่าชุมชน ที่พยายามจะให้ความเห็นของพี่น้องประชาชนยังร่วมอยู่ในการพิจารณาจัดทำ ไม่ให้ถูกละเลยเพราะเกิดช่องว่างจากสถานการณ์วิกฤต และรักษาสิทธิของพี่น้องที่อาศัยและทำกินอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ในการสำรวจแนวเขตที่ดินถือครอง ซึ่งจะเหลือเวลาอีกไม่ถึงสี่เดือนก็จะครบกำหนด หากเรานิ่งนอนใจไม่ดำเนินการใดใด สถานการณ์โควิด 19 จะเร่งให้เกิดผลกระทบและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการสำรวจเขตที่ดินให้สำเร็จตามเวลาที่รัฐกำหนดไว้

ทางเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองและสภาองค์กรชุมชนตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวนี้ จึงได้เตรียมการส่งหนังสือถึงกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อขอให้ออกมาตรการ (1) ขยายการดำเนินการสำรวจที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ภายใต้ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ออกไปอีกเป็นระยะเวลา 1 ปี โดยนับจากวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 เพื่อให้สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและสอดคล้องกับใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2562 และ (2) ให้ชะลอการออกประกาศอนุญาตที่เหลือ ภายใต้ พ.ร.บ. ป่าชุมชน พ.ศ. 2562 จนกว่าจะมีกลไกในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและมั่นใจว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะเครือข่ายป่าชุมชนได้แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายที่ออกอย่างเพียงพอ คาดว่าหนังสือฉบับนี้จะถึงมือรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเร็ว ๆ นี้ หากมีความคืบหน้าประการใด ทางคณะทำงานฯ จะแจ้งให้พี่น้องเครือข่ายได้รับทราบโดยเร็ว

บทความในฉบับนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ขับเคลื่อนเชิงนโยบายดังที่ได้เกริ่นมาข้างต้น ขอให้พี่น้องเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองอ่านข่าวสารนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วนเป็นพิเศษเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง และขอส่งท้ายด้วยการอวยพรอีกครั้งมายังให้พี่น้องเครือข่ายป่าไม้ภาคพลเมืองและครอบครัว จงมีความสุขแข็งแรง ประสบความสำเร็จ และแคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง

โค้งสุดท้าย 113 วัน ในการรักษาสิทธิในที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และเขตเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดใหม่ทดแทนได้ของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ตามมติ ครม. 26 พย. 61 ได้รับรองมติของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ซึ่งระบุให้กำหนดขอบเขตและรับรองสิทธิทำกินให้ชุมชนที่อยู่เดิมแต่ไม่ใช่เอกสารสิทธิในเขตอนุรักษ์ รวมทั้งอุทยานแห่งชาติและต่อมามี พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มารองรับนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งจะต้องมีการสำรวจ และตรวจสอบการถือครองที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยตามมาตรา 64 ใน พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และมาตรา 121 ใน พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน หลังกฎหมายมีผลบังคับใช้ โดยบังคับใช้เมื่อ 25 พย. 2562

“จนถึงวันที่ 1 เมย. 2563 ผ่านไปแล้ว 127 วัน เหลือเวลาในการสำรวจและจัดทำข้อมูลที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัยเพียง 113 วัน ซึ่งวันสุดท้ายคือ วันที่ 22 ก.ค. 2563”

นอกจากเขตที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยแล้วในพื้นที่อุทยานแห่งชาติยังต้องสำรวจแนวเขตพื้นที่ป่าและสำรวจทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ เช่น พืชอาหาร พืชสมุนไพรของป่าต่าง ๆ ซึ่งระบุในมาตรา 65 ก็ต้องสำรวจและจัดทำข้อมูลให้แล้วเสร็จภายในช่วงเวลาเดียวกัน ในส่วนพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นกำหนดให้จัดทำเขตเก็บหาทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ไว้เช่นกัน แต่ไม่ได้รับเงินชดเชยช่วงเวลาเหมือน พ.ร.บ.อุทยานฯ ให้ดำเนินการโดยพิจารณาตามความพร้อมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าร่วมกับชุมชน

รูปที่ 1 ระยะเวลาในการสำรวจที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

การดำเนินการสำรวจตามทั้ง 2 พ.ร.บ. นั้น หากพ้นระยะเวลาแล้ว จะไม่มีการสำรวจอีก เพราะกฎหมายระบุไว้เป็นบทเฉพาะกาล ซึ่งจะหมดไปตามเวลากำหนด เว้นแต่กฎหมายมีการแก้ไขเป็นอย่างอื่น ซึ่งการดำเนินการสำรวจข้อมูลในช่วงดังกล่าวนี้ มีความสำคัญมากฯ ต่อสิทธิชุมชนต่อวิถีการดำรงชีพ การทำมาหากิน และการใช้ทรัพยากรที่ทดแทนได้ ทั้งชุมชนในเขตอุทยานฯ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หากมีการดำเนินการที่ ชุมชนก็มีสิทธิในที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยโดยเขตดังกล่าว จะสามารถทำกิน อยู่อาศัยได้ตามปกติคราวละไม่เกิน 20 ปี แต่ต้องจัดทำเป็นโครงการและออกประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งถือว่าเป็นการรับรองถูกต้องตามกฎหมายต่อไปทั้งนี้ ในกฎหมาย ระบุให้กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ดำเนินการ หมายความว่าให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดดำเนินการ ทั้งนี้จะมีการปิดประกาศให้ชุมชนแจ้งความประสงค์ในการ เข้าสู่กระบวนการสำรวจ แต่หากไม่แจ้งความประสงค์ ก็จะเสียสิทธิในการสำรวจ และถึงแม้ว่าจะแจ้งความประสงค์ สิทธิในการสำรวจแต่หากการดำเนินการสำรวจไม่ทัน ชุมชน ก็จะเสียสิทธิดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความไม่เสี่ยง ต่อการถูกจับกุมดำเนินคดีในอนาคต หากกระทำดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การทำมาหากิน การทำการศึกษา ปลูกสัตว์ในเขตที่ทำกิน และการเก็บหาทรัพยากร ที่ทดแทนได้ในเขตป่าที่ใช้ประโยชน์ ซึ่งโทษความผิดภายใต้กฎหมาย ทั้งสองฉบับมีความรุนแรงมากขึ้นทั้งทางอาญาและทางแพ่ง

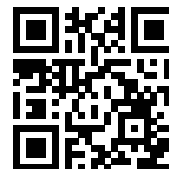
ตั้งแต่กฎหมายทั้ง 2 ฉบับถูกบังคับใช้ พบว่าหลายอุทยาน แห่งชาติ หลายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็เข้าร่วมกับชุมชน และภาคี ในพื้นที่ดำเนินการสำรวจข้อมูลการถือครองที่ดิน บางแห่งจัดทำ ข้อมูลรายละเอียดในระดับชั้น จัดทำรายแปลง ที่เป็นปัจเจก บางแห่งจัดทำเป็นแปลงรวมแนบรายชื่อผู้ที่ทำกินร่วมกัน เช่น กรณีไร่หมุนเวียน บางแห่งจัดทำทั้ง 2 แบบ แต่อย่างไร ก็ตามพบว่ามีพื้นที่คุ้มครองหลายแห่งก็มีปัญหา อุปสรรค ทั้งจำนวนบุคลากร เครื่องมือ รวมทั้งงบประมาณ ซึ่งปีนี้ พ.ร.บ. งบประมาณ ออกมาส่งผลต่อการทำงานของภาครัฐ และมีหน้าเข้ายังเจอสถานการณ์โรคโควิด 19 จนต้องออก พ.ร.ก. ฉุกเฉินเพื่อป้องกันการแพร่กระจายโควิด 19 ทำให้ การดำเนินการสำรวจภายใต้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับชะงัก ซึ่งอาจจะ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการสำรวจพื้นที่ให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน หรือภายในวันที่ 22 ก.ค. 63 ก็จะส่งผลกระทบต่อ สิทธิชุมชนที่อยู่อาศัย ทำกินในเขตป่ากว่า 4,000 ชุมชน ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสีเขียวของชุมชน ควรมีมาตรการ ป้องกันรักษาสีเขียวโดยทั้งนี้หากจัดทำเอกสารที่เป็นเอกสาร ต้นเรื่อง เป็นลายลักษณ์อักษรที่สามารถระบุเจตนารมณ์ ในการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2562 ภายใต้กฎหมาย ทั้ง 2 ฉบับ หากพ้นกำหนดช่วงดังกล่าวแล้วไม่สามารถ ดำเนินการทันได้จะได้มีเอกสารหลักฐานในการปกป้องสิทธิ ตามกระบวนการยุติธรรมได้ เช่น การฟ้องศาลปกครอง ให้คุ้มครองสิทธิ

ทั้งนี้จึงได้ร่างหนังสือแสดงความประสงค์ให้หน่วยงาน ดำเนินการสำรวจพื้นที่ตามที่กฎหมายระบุไว้ พร้อมดาวน์โหลด ได้ตามด้านหมายเลขแบบฟอร์ม ดังต่อไปนี้

- 1. ร่างแบบฟอร์มที่ 1 (มาตรา 64 และมาตรา 65)**
สำหรับชุมชนที่อยู่อาศัย และเก็บหาพืชพันธุ์ทรัพยากร ทดแทนได้ในเขตอุทยานแห่งชาติ
- 2. ร่างแบบฟอร์มที่ 2 (เฉพาะมาตรา 65)**
สำหรับชุมชนที่อยู่อาศัยนอกเขตอุทยานแห่งชาติ แต่มีเขต เก็บหาพืชพันธุ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนได้
- 3. ร่างแบบฟอร์มที่ 3 (มาตรา 121)**
พรบ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2562 สำหรับชุมชน ที่มีที่อยู่ ที่ทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

โดย รวี ถาวร
ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (รีคอฟ)
แผนงานประเทศไทย

สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มร่างเอกสารหนังสือฯ ได้ที่
<https://bit.ly/2wiJZPR> หรือ สแกน QR Code ที่นี้

รูปที่ 2 ระยะเวลาในการสำรวจข้อมูลขอบเขตและชนิดของทรัพยากรที่ทดแทนได้ตามมาตรา 65 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ

ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC) ผู้ป.ณ. 1111 ที่ทำการไปรษณีย์เกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10903
โทรศัพท์ +66(0) 2940 5700 | โทรสาร +66(0) 2561 4880 | Thailand.info@recoftc.org
www.recoftc.org/country/Thailand | www.facebook.com/recoftcinThailand

ผู้รับ

สแกน QR Code เพื่อติดตามข่าวสารต่างของ CF-net